

Tolimoji praktika Turkijoje 2014 m.

Apie šiandienos Turkijos gyvenimą dažnai sužinome iš turkų studentų, kurie studijuoja Klaipėdos universitete (KU) pagal *Erasmus* mainų programą, taip pat iš Lietuvos turistų, kurie poilsiauja Antalijos, Marmario, Alanijos, Kemero ir kituose kurortuose. Vis dėlto, tiek Klaipėdoje, tiek visoje Lietuvoje labai trūksta žinių ir informacijos apie kitokios, neturistinės Turkijos visuomenę ir jos kultūrą, ekonomiką, regionus, socialines problemas, mokslo pasiekimus.

Domėtis Turkija labai paskatino Turkijos Bursos miesto geografi. 2012 metais KU Socialinės geografijos katedra sudarė *Erasmus* mainų sutartį su Uludago universiteto Geografijos katedra ir pradėjo aktyvius tarptautinių akademinų mainų veiklas. Šių metų vasarą Socialinės geografijos katedros bakalauro studijų trečio kurso 15 studentų išvyko į tolimąją praktiką, į Bursą. Juos lydėjo katedros vedėjas doc. dr. Eduardas Spiriajevas ir lekt. Rolandas Norvaišas. Tolimosios praktikos tikslas – atlikti kompleksinę Bursos miesto ir Vakarų Turkijos regiono studiją, susipažinti su regiono socialine ir ekonomine raida, demografiniais pokyčiais, pramonės ir transporto geografija, etnogeografija, Osmanų imperijos kultūros paveldu, islamo religija ir tradicijomis, socialine visuomenės gerove, aplinkosauga, Turkijos geografų darbais. Bursos miesto senamiestyje buvo atlikti socialiniai kokybiniai tyrimai. Susitikimas su vietos geografais vyko Uludago universitete, kuriame studijuoja apie 50 tūkst. studentų ir dirba apie 8 tūkst. darbuotojų.

Bursa paliko įdomaus ir konservatyvaus miesto įspūdį. Šis miestas buvo pirmoji Osmanų imperijos sostinė, kuri anksčiau vadinosi *Prusa*. Tolimosios praktikos metu aplankėme Bursos senamiestį, senąjį turgų ir mečetę (*turk.* Ulu Cami), Žaliąją mečetę, Irgandi tiltą, islamo religijos mokyklą Medrese, archeologijos muziejų. Taip pat aplankėme 700 metų senumo gyvenvietę Džumalikizik, kurioje gyvena, dirba ir savo gaminius parduoda amatininkai. Šios gyvenvietės išplanavimas, pastatų architektūra ir gyvenimo būdas mažai pakitę nuo XVI amžiaus.

Bursos mieste sutelkta nemažai pramonės – tai RENAULT automobilių gamykla, kuri buvo įkurta 1967 metais, taip pat daug tekstilės manufaktūrų. Miesto centre yra nemažai tarptautinio verslo įmonių, daugiaaukščių modernių pastatų, labai išplėtotas maitinimo paslaugų tinklas bei puikiai suplanuota miesto viešojo transporto sistema. Labiausiai mus nustebino intensyvi miesto urbanistinė plėtra ir didėjantis gyventojų skaičius. Tyrimų metu sužinojome, kad 1959 m. Bursoje gyveno daugiau nei 400 000 gyventojų, o 2014 m. apie 2 500 000 gyventojų, t.y. per 45 metus gyventojų skaičius mieste padidėjo apie 6 kartus.

Nors daugeliui europiečių Turkija asocijuojasi su turizmu, viešbučiais, pajūrio kurortais ir pramogomis, tačiau mes, praktikos metu, pažinome kitokią Turkiją – tyrėme vietos gyventojų kasdienio gyvenimo problemas, aptarnavimo kokybę, viešąjį transportą, miesto viešąsias rekreacines erdves, erdvinio planavimo sprendimus gyvenimo kokybės gerinimui, maisto ir gėrimų, aprangos, buitinės technikos kainas, nekilnojamojo turto kainas bei sąlygas įsigyti būstą. Nustatėme, kad miesto gyventojai yra gerai apsirūpinę gyvenamuoju būstu. Jeigu bent vienas dirbantis šeimoje per mėnesį sutaupo apie 800 Turkijos lyrų (apie 300 eurų), tai po penkerių metų gali lengvai gauti banko lengvatinę paskolą ir įsigyti 130 m² butą naujos statybos name. Tokio buto kaina yra apie 45 000–50 000 eurų. Tyrimų metu taip pat nustatėme, kad Turkijoje labai išvystyta statybos pramonė, nes gyventojų skaičius šalyje nuolat didėja, todėl gyventojų aprūpinimas gyvenamaisiais būstais yra vienas iš svarbiausių valstybės socialinės politikos prioritetų.

Tolimosios praktikos metu lankėmės Uludago nacionaliniame parke: keliavome serpantiniais, gamtiniais pažintiniais takais, lankėmės miškuose, susipažinome su Osmanų imperijos gamtiniu paveldu, žemėnaudos struktūra ir aplinkos apsaugos tradicijomis. Nacionaliniame parke yra įrengtos žiemos slidinėjimo trasos, sukurta svetingumo infrastruktūra. Čia slidinėti atvyksta žiemos sporto mėgėjai iš visos Turkijos, o taip pat iš Jordanijos, Saudo Arabijos, Libano. Didelį įspūdį paliko

nusileidimas nuo Uludago kalno (beveik nuo 1700 m aukščio virš jūros lygio) į Bursą nauju kalnu funikulieriumi. Bursos miesto ir jos apylinkių pažinimas – tai neįkainuojama patirtis studijuojant socialinę ekonominę geografiją, kuomet studijų metu įgytas žinias galima pritaikyti praktikoje ir atlikti tyrimus bei mokslines ekspertizes.

Susipažinome su kitomis Vakarų Turkijos regiono vietovėmis – su Balikešyro miestu ir Ayvaliko kurortu prie Egėjo jūros. Kelionės metu stebėjome kaip žemyninis klimatas keičiasi į jūrinį, ir gamtinis kraštovaizdis – iš subtropinio žemyninio į Viduržemio jūros kraštovaizdį.

Balikešyro miesto apylinkėse daug alyvmedžių giraičių, vietos ūkininkai pakelėse parduoda alyvuogių aliejų ir šilkmedžių vaisių sultis. Buvo labai smalsu pasivaikščioti po alyvmedžių, figmedžių ir graikinių riešutmedžių giraites, susipažinti su ūkininkavimo tradicijomis, žemdirbystės irigacinėmis sistemomis, apie kurias geografsai daugiausiai žino tik iš paskaitų ir edukacinių filmų.

Vakarų Turkijos regione, ypač palei Egėjo jūros pakrantes gausu graikų kultūros paveldo (archeologinių kasinėjimų vietų, graikiškos architektūros pastatų, graikų kultūros tradicijų). Su graikų kultūros paveldu susipažinome lankantis Džundos saloje ir Ayvaliko kurorte. Didelį įspūdį paliko Egėjo jūros archipelagas ir visai šalimais matoma Graikijai priklausanti Lesbo sala, apie kurią studentams nemažai teko girdėti studijuojant filosofiją pirmame kurse. Apskritai keliaujant palei Egėjo jūros pakrantes, visi prisiminėme žymiausius antikinės Graikijos laikų filosofus: Platoną, Aristotelį, Eratosteną ir Straboną, kurie padėjo pamatus geografijos mokslo atsiradimui ir tolesnei jo raidai.

Ayvaliko mieste susipažinome su Turkijos-Graikijos karo istorija, svetingumo paslaugomis, paplūdimiais, miesto planavimu. Ayvaliko kurorte daugiausiai lankosi Turkijos gyventojai, todėl tyrimų metu galėjome stebėti įdomius vietos gyventojų ir vietos turistų socialinius įpročius, svetingumo paslaugas, aptarnavimo kultūrą. Pastebėjome, kad prekių ir paslaugų kainos yra mažesnės nei kitose aplankytose vietose, kuriose gausu užsienio turistų. Apgyvendinimas trijų žvaigždučių viešbutyje šalia Egėjo jūros vienai nakčiai asmeniui kainavo 55 Turkijos lyras (apie 70 litų). Įdomu, kur Lietuvos, Latvijos ar Lenkijos pajūryje galima būtų rasti panašias apgyvendinimo sąlygas už tokią kainą? Supratome, kad esame ne turistinėje, o socialinėje Turkijoje ir pasijutome aptarnaujami kaip vietos turistai.

Tolimosios praktikos metu studentus labai sužavėjo turkų dėstytojų draugiškumas, paslaugumas ir svetingumas, kurių dėka apie Klaipėdos universiteto Socialinės geografijos katedros studentų tolimąją praktiką sužinojo ir Mudanijos miesto taryba ir visai grupei nemokamai skyrė autobusą su asmeniniu vairuotoju. Uludago universiteto geografsai ir istorikai pravedė įdomias ekskursijas po Bursos senamiestį, supažindino su Osmanų imperijos kultūros ir kulinariniu paveldu, su Bursos miesto urbanistine raida ir visos Turkijos regionų geografija. Sužinojome, kad Bursoje yra susitelkusi didelė Bulgarijos turkų bendruomenė, kurie 1990 metais buvo grąžinti iš Bulgarijos į Turkiją. Taip pat sutikome ir kelis vietos gyventojus, kurie yra buvę Lietuvoje ir šiek tiek kalba lietuviškai.

Praktikos metu įgytos žinios dar labiau sustiprino požiūrį, kad pasaulio įvairovė yra didesnė už žmogaus gebėjimus pažinti patį pasaulį. Įgyta patirtis sustiprino geografinį kritinį mąstymą, studijų kokybę bei gebėjimą žinias taikyti praktikoje. Džiaugiamės turėję galimybę pažinti Turkiją. Supratome ir įsitikinome, kad pasaulį geriausiai gali tvarkyti tie, kurie jį pažįsta. O niekas jo taip gerai nepažįsta kaip geografsai. Tokius geografsus ruošia Klaipėdos universiteto Socialinės geografijos katedra.

*Socialinės ekonominės geografijos ir regionistikos bakalauro
IV kurso studentės Roberta Šliogerytė ir Kristina Diadyk*